

Jasná budúcnosť z knihy Daniel

Víťazstvo

Vít'azstvo

Daniel 12. kapitola

V knihe Daniel sme si už zvykli na obraz, že sa niekto stane obeťou utlačania a na utlačateľa sa naopak usmieva šťastie. Vo vzduchu síce naďalej visel otáznik, ale rozum si už zvykol na toto zat'até mlčanie. Zrazu sa však Danielovo rozprávanie ubera celkom iným smerom. Slová dostávajú iný význam. Posledná kapitola je zo všetkých najkratšia. Krátkosť jej textu je o to výraznejšia, že predchádzajúca kapitola je mimoriadne dlhá. Kniha sa teda končí rovnakým spôsobom ako začala. Stručnosť 1. kapitoly tiež kontrastovala s dĺžkou 2. kapitoly. V hebrejskej literatúre je záver ozvenou úvodu. Znakom záveru tejto knihy je aj to, že štruktúra 12. kap. je paralelná so štruktúrou 7. kap., ktorá tvorí geometrický stred celej knihy. Dvanásť kap. (v.1a) opisuje príchod veľkého kniežaťa Mícháela, zodpovedá 7. kap. (v. 13.27.28), ktorá opisuje príchod Syna človeka na nebeských oblakoch. Prvá časť 12. kap. sa začína výrazom „v tom čase“ (v.1a), ďalej sa píše o knihe, pripomína sa súd, ktorý oddelí dobrých od zlých, zodpovedá 7. kap. (v. 9.10.26), kde sa začína popis scény zopakovaním výrazu „v tom čase“ (v.1b). Siedma kap. sa pripomína zmienkou o rovnakom období „čas, časy a polovica času“ (12,7; porovnaj 7,25). Posledné slová obsahujú celé poučenie z tejto knihy nielen v súvislosti s Danielovým osobným údelom, ale aj v súvislosti s osudom celého ľudstva.

I. Michaelov príchod

Blíži sa koniec. Svedčí o tom tak forma, ako aj obsah. Posledné videnie oznamuje rýchly spád udalostí. Už z prvého slovesa kapitoly „povstane“ môžeme vycítiť nezvyčajnú prudkosť. Slovo použité v hebrejčine je výrazom pre útočný pohyb. Je to postoj vojaka, ktorý je ukrytý v tieni, aby prekvapil a skolil protivníka. Toto slovo zodpovedá množstvu agresívnych „povstaní“ nespravodlivých vodcov z 11. kap. (v.

2-4.6-8.11.13-17.20.21.25.31) a je posledné svojho druhu. Je to povstanie konečného a rozhodujúceho víťazstva. Nasleduje za ním podmet Michael, a toto meno zaznieva ako víťazný krik Izraela: „*Kto je ako Boh!*“ Víťazstvo jeruzalemského kniežaťa Michaela na konci knihy je odpoveďou na víťazstvo babylonského kráľa Nebúkadnecara na jej začiatku.

Víťazstvo je o to žiarivejšie, že prichádza vo chvíli hlbokého zúfalstva, beznádeje a utrpenia „*akého nebolo, odkedy je národom až do toho času*“ (v. 1).

Tento výraz sa nachádza v Starej zmluve ešte päťkrát (Iz 33,2; Jer 14,8; 15,11; 30,7; Ž 32,39). Najvýraznejšia ozvena sa nachádza v knihe proroka Jeremiáša, kde sa ten istý hebrejský výraz „*čas súženia*“ objavuje trikrát a zaznieva predovšetkým v 30. kap., kde sa opisuje ako výnimočná udalosť: „*Beda, lebo veľký je to deň, niet mu podobného! Je to čas súženia pre Jákoba, ale bude vyslobodený z neho.*“ (Jer 30,7).

Tu sa už oznamuje izraelský exil so všetkým utrpením a zúfalstvom, ktoré prináša. V Novej zmluve Ježiš hovorí podobnou rečou. Prostredníctvom priamej zmienky o „*prorokovi Danielovi*“ (Mat 24,15) sa obracia na ľudí slovami, ktoré sú podobné slovám z 12. kap.: „*Lebo vtedy bude veľké súženie, akého nebolo od počiatku sveta až doteraz, a ani viac nebude.*“ (Mat 24,21)

Čas konca sa podľa Danielových a Ježišových slov podobá času exilu. Je to čas, kedy už Jeruzalem a chrám nemôžu zaručiť spásu: Boh je neprítomný. Aj prorok Ezechiel popisuje exil podobnými výrazmi vo videní o odchode Božej slávy (Ez 10). Je to skúsenosť Božieho mlčania. Boží ľud je zdrvený babylonskou nadvládou. Už nemá kam uprieť pohľad, aby posilnil svoju vieru. Zrazu má pocit, že je opustený. Zdá sa, že Boh je porazený. Zmizol zo scény. Dejiny akoby dávali za pravdu slepým silám zdola. Boží ľud sa mohol len bezmocne prizerať, ako knieža zla víťazí. V tejto chvíli sa človek pýta: „*Na čo je to dobré?*“ a pochybuje: „*Možno majú pravdu*“. Je to chvíľa utrpenia, osamelosti a pokušenia pripojiť sa k davu. A

práve teraz je vhodný čas na obrovské zhromažďovanie. Je to čas krízy. Muži a ženy už nevedia, na koho sa obrátiť. Obzor je zahmlený. Nebo prázdne. Už nie je čo očakávať. Je to „čas súženia“. Nikdy nebol tento obraz taký podobný dnešku. Zoznam príznakov krízy by bol príliš dlhý, a nie je našou úlohou zostavovať ho. Uspokojíme sa teda len s rýchlym, ale dostatočne výrečným zhrnutím. Ekológovia a ochrancovia prírody na našej planéte volajú SOS. Hovorí sa o devastácii prírody a o chorobách stromov. Trasieme sa pri pomyslení na slnko, ktoré sa, obrazne povedané, približuje stále viac. Znečistenie vôd, ovzdušia, vyhynutie živočíšnych druhov, nové choroby, ktoré postihujú ľudí, tvoria súčasť nášho každodenného života.

Ani ekonómovia nie sú optimistickejší. Čísla a vedecké analýzy sú veľavravné. Špecialisti predpovedajú obdobie hospodárskeho úpadku, ktorý tu ešte nebol. Už teraz to zasahuje naše peňaženky a rozpočty organizácií. Percento nezamestnanosti každým dňom stúpa. Tri štvrtiny svetovej populácie trpí hladom a nie je nijakým tajomstvom, že tento počet stále rastie. My si už na to pomaly zvykáme a naše predstavy o hlade vo svete zďaleka nezodpovedajú skutočnosti. Malé deti s nafúknutými bruškami sa nás už netýkajú, vo svojej kuchyni sa cítíme dobre.

Politická situácia nie je o nič potešujúcejšia. Pravda, hovorí sa o mieri. Stretnutí a priateľských objatí na najvyššej úrovni je stále viac. Lenže zbrane sú tu stále. Nerobme si veľké ilúzie. Najväčšie mocnosti sú v skrytosti stále pripravené na vojnu. Atómové nebezpečenstvo stále hrozí a nikdy predtým nebolo také reálne. Niet krajiny na svete, ktorá by nebola akýmkoľvek spôsobom zapojená do nejakého konfliktu. Už sa nedá hovoriť o čisto lokálnych a nezávislých konfliktoch. Každý politický čin sa odráža na medzinárodnej scéne. Viac ako kedykoľvek predtým prežívame solidaritu jedni s druhými. Pokiaľ ide o morálny stav našej spoločnosti, ten je jednoducho katastrofálny. Zločiny, násilie, drogy, alkohol a AIDS zasiahli

všetky vrstvy obyvateľstva. Ani jedna škola, ani jedna rodina nie je pred nimi v bezpečí. Súbežne s týmito negatívnymi javmi sa objavuje nový druh mužov a žien – „technici úspechu“. Peniaze a počítač sa stali pánmi trhu. Zasiahnuté sú všetky vrstvy až po univerzity. Poézia, myslenie, umenie, citlivosť, česť a predstavivosť zaberajú stále menej miesta. Dnes zaváži len „výkonnosť“. Ideálny človek je ten, ktorý je stále viac a viac produktívnejší a čím ďalej, tým menej citlivý a morálny. Skrátka, naša civilizácia je živnou pôdou pre všetky tieto pohromy. Zatiaľ však máme čo jesť, keď sme hladní a ulicami svetových metropol sa ešte dá prechádzať. Televízia vysielala ubezpečujúce správy. Pokiaľ ide o prírodu, vodu a vzduch, nevidíme do očí bijúce príznaky poškodenia. Naša civilizácia klesá ku dnu každým dňom o to viac, že tvrdohlavo nechceme nič vidieť. Pozorovatelia zo všetkých strán márne volajú o pomoc, nič nezaberá. „Vážení“ páni, politici a náboženský vodcovia prechádzajú k ubezpečujúcemu pradeniu a ľud zaspáva učičkaný a spokojný. Najhoršie je, že toto zlo je všade. Danielovo videnie je kozmické a týka sa všetkých národov (v. 1). Žiadna krajina, žiaden ostrov, žiaden národ nebude ušetrený. Je to skutočný „čas súženia“.

II. Súd

Nebolo by však správne, keby sme ostali stáť pri tomto tragickom výhlade. Napokon, všetky texty, kde sa používa výraz „čas súženia“ vyúsťujú v očakávaní. Tieto slová sa vždy spájajú so spasením.

Po čase súženia vidí prorok Jeremiáš návrat Izraela a jeho spásu: „...je to čas súženia Jakobovho! Ale bude zachránený z neho.“ (Jer 30,7). Ježiš za ním vidí príchod Syna človeka: „Hneď po súžení tých dní... A vtedy sa zjaví na nebi znamenie Syna človeka“ (Mat 24,29.30). Aj podľa Daniela po čase súženia prichádza spasenie zhora: „A v tom čase bude vyslobodený tvoj ľud, každý, kto bude nájdený zapísaný v knihe“ (Dan 12,1). Tak ako v 7. kap. sa od príchodu Michaela

(Syn človeka) prechádza zábleskom „flashbacku“ k času súdu, aj tu sa hovorí o knihe (porovnaj 7,10). Súd v 12. kapitole však presahuje nebeskú scénu zo 7. kap. Vzťahuje sa na zem. Súd znamená, že rozhodovanie bude konkrétne, bude sa týkať osudov mužov a žien. Z toho vyplýva, že dejiny a život majú zmysel, že nijaká udalosť sa nestratí v mori piesku, že všetko je zaznamenané a bude podrobené hodnoteniu, ktorého dôsledky siahajú do večnosti. Súd znamená, že jedni sú kandidátmi večného života, zatiaľ čo iní sú kandidátmi večného zahynutia. Nastane buď totálne zničenie a nezostane nijaká stopa, alebo nastane dôkladná premena. Inak to byť nemôže. Gordickým uzlom celého problému je totiž smrť. Rozuzliť ho znamená nájsť odpoveď na všetky otázky. Súd teda nadobúda kozmický rozmer. V tomto rozhodovaní medzi životom a smrťou niet miesta pre kompromis o očistci. Všetko sa mení pod vplyvom absolútneho života. Niet tu miesta ani pre myšlienky o nesmrteľnosti duše: telo tu a duša tam. Akt spasenia je úplný a dokoná sa až v tomto historickom okamihu pre všetkých a pre všetko. Riešenie je odvážne. Viera totiž podstupuje riziko reálnej a dokonanej smrti. Ale to, čo prichádza potom, je bohatšie, istejšie a pravdivejšie. Biblické očakávanie omnoho prevyšuje všetky ľudské sny. Nesľubuje akýsi nejasný lepší svet, založený na prachu a temnote dobrej ľudskej vôle. Oznamuje nový svet hviezd, ktoré budú svietiť naveky. Od temného prachu k žiarivým hviezdám. Je to nekonečno, ktoré rozdeľuje „potom“ a „predtým“. Môžeme to vidieť vierou a tešiť sa. Skutočnosť presiahne predstavy.

III. Až dokedy?

Na túto predpoveď z hlbín večnosti si môžeme len vzdychnúť: „*Až dokedy?*“. Táto otázka zaznieva v texte dvakrát, raz z úst anjela a druhýkrát z úst netrpezlivo napätého Daniela, ktorý bol už vyčerpaný z čakania a utrpenia. Ako odpoveď na túto otázku uvádza 12. kap. tri na seba nadväzujúce časové obdobia. Prvé nám je známe: „*čas, časy a polovica času*“ (v. 7). V 7.

kap. toto obdobie signalizuje utláčanie zo strany malého rohu. Zistili sme, že toto proroctvo sa naplnilo v roku 1798, keď sa prenasledovateľskej moci zabránilo škodiť. Zdá sa, že táto prvá odpoveď bola postačujúca len čiastočne, keďže Daniel nerozumie (v. 8) a ešte raz opakuje otázku: „*Čo bude po tom všetkom?*“ (v. 8). Daniel nalieha, pretože chce vedieť viac, chce poznať čas konca. Obe nasledujúce obdobia, ktoré sú takmer rovnako dlhé (1290 dní a 1335 dní), majú spojitosť s prvým časovým úsekom (1260 dní) a zodpovedajú zmätku vyvolanému udalosťami, ktoré sa v ňom odohrali. Z tejto súvislosti môžeme vyvodiť, že všetky tri obdobia majú rovnakú podstatu; 1260 dní, ako aj 1290 a 1335 dní treba chápať v zmysle rokov. Spôsob, akým je 1290 a 1335 dní spojených naznačuje aj to, že obe tieto obdobia sa orientujú v rovnakej perspektíve, druhé je pokračovaním prvého. „*A od toho času, keď bude odstránená ustavičná obeť, aby na jej miesto bola daná pustošiaca ohavnosť, bude tisíc dvestodeväťdesiat dní. Blahoslavený ten, kto čaká a dospeje ku dňom tisíc tristo tridsaťpäť*“ (Dan 12,11.12). Ak sa 1290 a 1335 dní začína v rovnakom čase (keď bude odstránená ustavičná obeť), prvé obdobie sa zastaví na 1290 dňoch, zatiaľ čo druhé bude ďalej pokračovať až do 1335 dní. Do cieľa dôjdeme až s tými 1335 dňami. Je to posledné spomínané obdobie. Je tiež jediné, ktoré napĺňa nádej príchodu po napätí netrpezlivého očakávania. Toto obdobie napokon skutočne odpovedá na otázku „*až dokedy?*“ (v. 7; porovnaj v. 8). Spomeňme si, že je to rovnaká otázka ako v 8. kap. Nielenže sa skladá z rovnakých hebrejských slov *ad mataj* (až dokedy?), ale spája sa aj s rovnakým motívom „zázrakov“ (pelaot; 8,13.24), a dialóg prebieha takisto medzi dvoma nebeskými bytosťami (8,13; porovnaj 12,6). Postava, ktorá otázku kladie, sa už svojím odevom predstavuje ako najvyšší kňaz, slúžiaci počas sviatku Kippur, čo je základnou témou 8. kap. Všetko smeruje k myšlienke, že obe videnia predstavujú rovnakú situáciu a vzťahujú sa na rovnakú udalosť. 1335 dní, tak ako 2 300

večerov a rán, odpovedá na tú istú otázku vyjadrujúcu tú istú starosť, a preto vedú k rovnakému času konca, teda k roku 1844. Vo videní o 2300 večeroch a ránoch Daniel vidí obdobie nebeského Kippur, ktoré sa začína v roku 1844. V nebi prebieha súd, ktorý je zároveň prípravou na kráľovstvo, ktoré príde. Vo videní o 1335 dňoch Daniel vidí rovnaké obdobie, ale tentoraz sa jeho pohľad sústreďuje na zem. Prorocké obdobie sa dáva do súvislosti s človekom zdola, ktorý „prichádza“ až sem, a ktorého šťastie spočíva v očakávaní. „*Blahoslavený ten, ktorý čaká a dospeje...*“ (v. 12).

Obdobie, ktoré sa začína v roku 1844, sa na zemi prežíva nielen ako čas príchodu, ale aj ako čas očakávania a nádeje. Tento duch nádejného očakávania je príznačný pre prežívanie sviatku Jom Kippur u Izraelcov. Tie isté pocity zaznievajú aj v žalme o sviatku zmierenia, známom Deprofundis: „*Čakám na Hospodina. Moja duša čaká na jeho slovo. Moja duša čaká na Pána viac ako strážcovia na ráno... Izrael, čakaj na Hospodina...*“ (Ž 130,5–7). Na základe posledného údaja môžeme teraz rozlíšiť predchádzajúce obdobia a zároveň overiť hodnotu výsledku „1844“. Zdôvodnenie je jednoduché a je vyjadrené matematickými termínmi. Rok 1844 je rok naplnenia 1335 dní – rokov. Aby sme mohli určiť začiatok 1335 dní, stačí len odpočítať 1335 rokov od 1843 rokov (nie od čísla 1844, ktoré by zahrnulo celý prebiehajúci rok). Výsledok, ktorý sme získali, je rok 508 nášho letopočtu, čo potvrdzuje rok 1798 ako koniec 1290 dní ($508 + 1290 = 1798$). Podľa nášho oddielu toto obdobie označuje okamih, keď je odstránená ustavičná obeť, aby na jej miesto nastúpila „*pustošiaca ohavnosť*“ (12,11). Tieto dve udalosti nie sú totožné. Prvá pripravuje cestu druhej. Text doslova hovorí, že ustavičná obeť je odstránená, „*aby na jej miesto bola daná pustošiaca ohavnosť*“ (12,11; porovnaj 11,31). V knihe Daniel slovné spojenie „*pustošiaca ohavnosť*“ označuje utláčateľskú moc (8,11.13; 9,27; porovnaj Mat 24,15; Mar 13,14). Podľa proroka má toto utláčanie trvať „*čas, časy a polovicu času*“, teda 1260

dni–rokov. Keďže týchto 1260 rokov sa končí v roku 1798, vyvodzujeme z toho, že sa začínajú v roku 538 (1798 – 1260 = 538). S týmito rokmi – 508, 538, 1798 – sme sa už stretli v priebehu prorockého štúdia (pozri 7. kap.). V roku 508 cirkev s pomocou franského kráľa Chlodovika (481–511) upevňuje svoje politické postavenie. Ariánsky tábor, ktorý sa stavia proti cirkvi a brzdí jej postup, je porazený a odteraz „môže pápežstvo celkom bezpečne uskutočňovať svoje vlastné svetovládne plány“.

Treba však ešte čakať do roku 538, keď je posledné ariánske kráľovstvo, ktoré ešte ohrozuje cirkev, potlačené cisárom Justiniánom (527–565). Podľa predpovede proroctva (Dan 7,27) rast Malého rohu sprevádza pád určitého počtu kráľovstiev, ktoré predtým podliehali rímskej nadvláde. V roku 1798 je nakoniec politická moc cirkvi zlomená následkom série udalostí, ktoré sa skončili uväznením a potom deportáciou samotného pápeža. Pokiaľ ide o rok 1844, práve tu sa proroctvo potvrdilo, aj keď oproti ostatným spomínaným dátumom nie je rok 1844 v dejinách zvlášť výnimočný. Žiadna revolúcia, žiadne víťazstvo, ba ani kráľovský dekrét. Tento rok sa v učebniciach dejepisu nenachádza. Nepripomína nám nič, čo by sme sa kedysi boli učili. A predsa, ak veríme Danielovmu proroctvu, rok 1844 je dôležitým medzníkom. Je to rok vzniku medzinárodného a medzi denominačného hnutia očakávania a nádeje, ktoré sa rozvíja vďaka zameraniu na čas príchodu, na Boží „advent“. Tento rok je poznačený aj zintenzívnením štúdia knihy Daniel a predovšetkým proroctva, ktoré oznamuje čas konca. Prekvapuje nás to? Práve v roku 1844 je rozlúštené proroctvo, ktoré oznamuje rok 1844. Od tejto chvíle sa proroctvo vyjasňuje, rozumieme mu. Daniel to predvídal. Anjel ho na to upozornil. Slovo má byť rozpečatené a pochopené až v čase konca (v. 4.9.10). Keď sa proroctvo naplní, vtedy ho môžeme pochopiť a uveriť mu: „*Povedal som vám to teraz, prv, ako sa to stane, aby ste uverili, keď sa to stane*“ (Ján 14,29). V tom spočíva význam všetkých

prorockých údajov, ktoré sa nachádzajú v línii dejín; majú slúžiť ako smerové ukazovatele v čase na prebudenie a posilnenie očakávania.

IV. Od očakávania k vykročeniu

Daniel je práve zaplavený šťastím z očakávania. Práve začul vzdych príchodu, „*blahoslavený ten, kto čaká a dospeje*“ (v. 12). Jeho presvedčenie sa upevňuje. Tento jasný a ožiarený horizont, ktorý svojím pohľadom obsiahol, preň zostane navždy len horizontom. Jeho oči vidia zaslúbenú krajinu len z diaľky, ako kedysi v zástupe odvrátených, ako Mojžiš na vrchu Nebó (5 Moj 34,1), alebo ako pútnik na púšti, keď vidí fatamorgánu. Toto však nie je fatamorgána. Daniel si uvedomuje, a to je asi to jediné, čomu teraz rozumie, že koniec je istý, ale on ho nikdy neuvidí. Celý jeho život je jedno veľké čakanie. Ako zajatec čaká na návrat; ako prorok na naplnenie svojho videnia. Očakávanie je tiež špecifickým predmetom jeho proroctva a je aj predpovedané. Očakávanie teda nie je márne a vyústi v túžobne čakanej udalosti. Z tohto uistenia vyvodzuje anjel pre Daniela prekvapujúci záver: „*A ty, id' ku koncu*“ (v. 13a). Kniha Daniel sa končí nepochopiteľne a víziou tragických udalostí. Je však zvláštne, že tento koniec sa neočakáva so založenými rukami, ako ťažký a smutný osud. Očakávanie je naopak opísané ako vzrušujúce a šťastné vykročenie. Táto dynamika sa pripája k blahoslavenstvu z 12. verša. Danielovo očakávanie má totiž rovnakú povahu ako očakávanie poslednej hodiny. Veľmi jasne sa Danielov koniec (v. 13a) dáva do súvislosti s „*koncom dní*“ (v. 13b) – je tu použité to isté hebrejské slovo *kec* (koniec). Anjelova výzva presahuje Danielovu osobu a stáva sa univerzálnou. Rozširuje sa z „*a ty, Daniel*“ (v. 4.9) na „*a ty*“ (v. 13a). Prostredníctvom Daniela anjel vyzýva celé ľudstvo. Iba ten môže „*ísť ku koncu*“, kto za týmto zvláštnym koncom vidí koniec celých ľudských dejín. Hebrejský text sa ďalej hrá so slovami a na výraz „*povstane*“, vzťahovaný na Michaela, odpovedá druhým

„vstaneš“, vzťahovaným na vzkriesenie. Obidva pohyby popisuje to isté slovo „povstania“ (v. 13; porovnaj v. 1). Daniel ide, pretože očakáva, pretože vidí cieľ cesty. Poučenie z tohto paradoxu vidieť v celej knihe Daniel a platí pre nás všetkých; pre ohrozených smrťou, pre mužov a ženy našej civilizácie so zastretým horizontom, pre zúfalcov, ktorí už nevedia očakávať. Táto hlboká a dávna túžba, ktorá sa ozýva vo vnútri každého človeka a rozochvieva túto zem už od začiatku vekov, ktorá sa každé ráno prebúdzá znova a znova, táto túžba, ktorá vyzýva k niečomu inému je presne to, čo dáva celý zmysel nášmu vykročeniu.

Tento oddiel sa začal Danielovou modlitbou za vyslobodenie z tyranie Babylona a končí sa vyslobodením celého Božieho ľudu z otroctva hriechu a útlaku síl pekla.

Predstavme si tento výjav: Tma oblohy je preťatá bleskom. Kristus v celej sláve a nádhere zostupuje dole blankytným priechodom s tisícami svojich anjelov. Nebo sa zvinie ako zvitok. Každý vrch a ostrov sa pohne zo svojho miesta. Základy zeme sú rozbité. Bezbožní v hrôze a agónii volajú na vrchy a skaly, aby na nich padli, keď utekajú z Ježišovej prítomnosti. Hroby sú otvorené a mŕtvi v Kristovi sú vzkriesení. Zároveň so živými spravodlivými sú premenení na nesmrteľných a vystupujú v ústrety Ježišovi na oblohu. Bezbožní, ktorí zatvrdili svoje srdce proti pozvaniu Ducha Svätého a zavrhli pravdy Božieho slova, sú zničení jasom Kristovho príchodu.

V ten deň budú iba dve triedy. Čo budeš robiť? Budeš radostne pozerat' hore a vítať prichádzajúceho Ježiša, alebo budeš bežať a volať na vrchy a skaly, aby na teba padli? Bude tento koniec naozaj novým začiatkom pre teba, alebo to bude tvoj koniec? Dnes sa rozhodni vo svojom srdci. Nič nemá takú cenu, aby si pre to zmeškal nebo. Povedz Ježišovi, že túžiš žiť večne s ním. Urob toto rozhodnutie dnes!

Otázky:

1. Čo hovorí táto kapitola o Bohu, jeho charaktere a jeho záujme o ľudstvo?
2. Čo hovorí táto kapitola o dobe konca a vývoji dejín pred koncom?
3. Čo hovorí táto kapitola o úspešnom kresťanskom živote? Ako môže pomôcť ľuďom riešiť ich životne problémy?

Spracoval Mgr. Karol Badinský BTh.